

ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ

นางสาว สุจินต์ เจนพาณิชย์พงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2994-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

13 ก.ย. ๒๕๔๖

1208281๖๖

CHOICE OF FORUM IN INTERNATIONAL COMMERCIAL LITIGATION

Miss Sujin Janepanitpong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

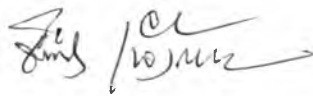
Chulalongkorn University

Academic Year 2002

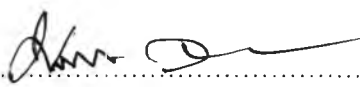
ISBN 974-17-2994-4

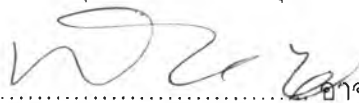
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ
โดย	นางสาวสุจินต์ เจนพาณิชย์พงศ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พิชัยศักดิ์ หรยางกูร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์วิชัย อริยะนันท์ทะกะ

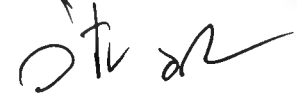
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อดิศักดิ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มูรธา วัฒนชะวีระกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์พิชัยศักดิ์ หรยางกูร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์วิชัย อริยะนันท์ทะกะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์พรเพชร วิชิตชลชัย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ไชยวัฒน์ บุญนาค)

สุจินต์ เจนพาณิชย์พงศ์ : ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ. (CHOICE OF FORUM IN INTERNATIONAL COMMERCIAL LITIGATION) อ. ที่ปรึกษา : รศ. พิชัยศักดิ์ หวังงูร.

อ. ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์วิรัช อริยะนันทกะ, 285 หน้า. ISBN 974-17-2994-4

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงความสมบูรณ์และขอบเขตการยอมรับบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ โดยศึกษาอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยความตกลงเลือกศาล ค.ศ.1965 อนุสัญญากรุงบรัสเซลส์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ.1968 อนุสัญญา ลูกาโนว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษา ค.ศ.1988 หลักกฎหมายขัดกันหรือหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของประเทศต่าง ๆ และหลักกฎหมายไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

การทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศอาศัยพื้นฐานความยินยอมของคู่กรณีในการร่างข้อตกลงเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทไว้ล่วงหน้า เพื่อลดความเสี่ยงจากผลความไม่แน่นอนของคำพิพากษาจากศาลแต่ละประเทศและเพื่อลดปัญหาการดำเนินคดีซ้ำซ้อนกันในศาลของหลายประเทศ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยให้สิทธิฝ่ายโจทก์เท่านั้นที่จะเป็นผู้เลือกเสนอคำฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่หรือศาลที่มูลคดีเกิด โดยที่ไม่มีบทบัญญัติใดให้สิทธิคู่กรณีทำข้อตกลงเลือกศาลไว้ล่วงหน้า การทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศจึงมีลักษณะแตกต่างไปจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยทางเศรษฐกิจของประชาชน จึงตกเป็นโมฆะไม่สามารถใช้กล่าวอ้างในศาลได้ แม้ว่าประเทศต่าง ๆ รวมตลอดถึงอนุสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ จะยอมรับให้คู่สัญญาสามารถทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศได้ แต่การยอมรับบังคับใช้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในรายละเอียดจนไม่อาจถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลของไทยยังไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศและหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล อาจส่งผลกระทบต่อการนำคำพิพากษาของศาลไทยไปให้ศาลต่างประเทศยอมรับและบังคับ จึงควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้มีบทบัญญัติยอมรับให้ทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศได้ โดยให้ศาลไทยมีอำนาจเข้าตรวจสอบความไม่เป็นธรรมของการทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 และให้โอกาสจำเลยได้แย้งคัดค้านความไม่เหมาะสมของศาลที่ได้รับเลือกตามข้อตกลงเลือกศาลตามหลัก forum non conveniens และหลักเรื่องการยอมรับบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศซึ่งจะเป็นเหตุให้มีการดำเนินคดีซ้ำซ้อนกันในศาลของหลายประเทศตามหลัก lis alibi penden

ภาควิชานิติศาสตร์.....
สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา2545.....

ลายมือชื่อนิติศ *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *[Signature]*

4286139134 : MAJOR LAWS

KEY WORD: CHOICE OF FORUM / INTERNATIONAL COMMERCIAL LITIGATION

SUJIN JANEPANITPONG : CHOICE OF FORUM IN INTERNATIONAL COMMERCIAL LITIGATION. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.PHIJAISAKDE HORAYANGKURA, THESIS COADVISOR : VICHAI ARIYANUNTAKA, 285 pp. ISBN 974-17-2994-4

This thesis intends to study the validity and extent of enforcement of choice of forum in international commercial litigation. Attention is paid to the Convention on the Choice of Court, done at Hague, 1965, Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, done at Brussels,1968, Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, done at Lugano,1988, Concepts of Conflict of Laws Rules and Private International Law in certain countries and the relevant provisions of Thai laws.

Choice of forum in international commercial litigation is based on consensus of the parties concerning dispute resolution during contract drafting. Such clause is to prevent the parties from the risk occurred by varied result of judgment and concurrent proceedings in several jurisdictions. Unlike the above there are no such provisions about choice of forum in Thai Civil Procedure Code and thus entitle only the plaintiffs to bring their action to the Court within the territorial jurisdiction in which the defendant is domiciled or the cause of action arose. Since the absence of the provisions of Choice of Forum, it is arguable that Choice of Forum can not be established in Thai Court and such clause shall be deemed as void for contrary to public order.

This author is of the opinion that the provisions of court jurisdiction of Thai laws might not conform with international trade practice and private international law. In this thesis, the amendment of Civil Procedure Code by stipulating the provisions of acceptance of agreement done by the parties on choice of forum in international commercial dispute is proposed subject to the power of the court to examine and review such agreement whether it is contrary to the provisions of the Unfair Contract Terms Act B.E.2540 with the opportunity for the defendant to raise the issues of *forum non conveniens* and *lis alibi penden* .

Department.....Laws.....	Student's signature.....
Field of study.....Laws.....	Advisor's signature.....
Academic year.....2545.....	Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเนื่องจากผู้เขียนได้รับความเมตตาและความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยได้ให้คำแนะนำและความเห็นทางวิชาการนานาประการอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่อย่างดียิ่ง รวมตลอดถึงได้สละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจ แก้ไข ชี้แนะข้อบกพร่องและให้คำแนะนำแก่ผู้เขียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทั้งหลายจนกระทั่งสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาและความเสียสละที่ท่านมีต่อผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วิรัช อริยะนันท์ทกะ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และเป็นผู้จุดประกายความคิดให้ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้ พร้อมทั้งกรุณาสละเวลาให้คำแนะนำเกี่ยวกับขอบเขตการทำวิทยานิพนธ์ที่เหมาะสม และความเห็นทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาต่อผู้เขียนมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์มูรธา วัฒนะชีวะกุล ที่กรุณารับเป็นประธานการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พรเพชร วิจิตชลชัย และอาจารย์ไชยวัฒน์ บุญนาค เป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สุวรรณพานิช ที่ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้เขียนในการหาข้อมูล และขอขอบคุณคุณคุณเรวดี ขวัญทองยิ้ม คุณนพรัตน์ กะลัมพะเหติ คุณแก้วตา พันธุ์อุไร คุณสรายุจิตต์ รัตนมาลัย คุณสุวรรณา มงคลรุ่งเรือง คุณอรุณี คงเรืองฤทธิ์ และคุณดำรงศักดิ์ ปานแก้ว สำหรับความช่วยเหลือด้านข้อมูลและการติดต่อประสานงานในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา บุคคลในครอบครัว ตลอดจน อาจารย์จักรกฤษณ์ เจนเกษญา รองศาสตราจารย์อรพรพรรณ พันธุ์พัฒนา และคุณธีรสิทธิ์ นพมงคล ผู้ให้กำลังใจผู้เขียนในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดมา

สุจินต์ เจนพานิชพงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	9
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	10
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	11
1.7 คำนิยามศัพท์.....	12
บทที่ 2 แนวความคิดและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาล.....	14
2.1 ความหมายและขอบเขตของเขตอำนาจศาล (Jurisdiction).....	15
2.1.1 ความหมายของเขตอำนาจศาล (Jurisdiction).....	15
2.1.2 ขอบเขตการใช้เขตอำนาจศาล (Jurisdiction).....	18
2.1.3 ความแตกต่างระหว่าง “เขตอำนาจศาล” (Jurisdiction) กับ “สถานที่อันพึง	
ฟ้องคดีได้” (Venue)	21
2.2 แนวความคิดที่ใช้ในการกำหนดเขตอำนาจศาลเหนือคดีพหุสัญระหว่างประเทศ...	24
2.2.1 แนวความคิดเรื่องเขตอำนาจศาล โดยอาศัยที่ตั้งของทรัพย์สินเป็นเกณฑ์	
(in rem jurisdiction).....	27
2.2.2 แนวความคิดเรื่องเขตอำนาจศาล โดยอาศัยสิทธิและประโยชน์เกี่ยวกับ	
ทรัพย์สินเป็นเกณฑ์ (quasi in rem jurisdiction).....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.3 แนวความคิดเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือบุคคล (in personam jurisdiction)...	32
2.2.3.1 การใช้ภูมิอำนาจหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคลเป็นจุดเกาะเกี่ยว ที่ใกล้ชิดในการกำหนดเขตอำนาจศาล.....	33
- การใช้ภูมิอำนาจหรือถิ่นที่อยู่ของโจทก์เป็นเกณฑ์ในการ กำหนดเขตอำนาจศาล	34
- การใช้ภูมิอำนาจหรือถิ่นที่อยู่ของจำเลยเป็นเกณฑ์ในการกำหนด เขตอำนาจศาล.....	36
2.2.3.2 การใช้ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ของนิติบุคคลหรือสถานที่ ประกอบกิจการของนิติบุคคลเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ใกล้ชิดในการกำหนดเขตอำนาจศาล.....	43
2.2.3.3 การใช้การปรากฏตัวของบุคคลในราชอาณาจักรเป็นจุดเกาะ เกี่ยวที่ใกล้ชิดในการกำหนดเขตอำนาจศาล.....	47
2.2.3.4 การใช้สัญชาติของบุคคลเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ใกล้ชิดในการกำหนด เขตอำนาจศาล.....	49
- การใช้สัญชาติของโจทก์เป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ใกล้ชิดในการ กำหนดเขตอำนาจศาล.....	49
- การใช้สัญชาติของจำเลยเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่ใกล้ชิดในการ กำหนดเขตอำนาจศาล.....	51
2.2.4 แนวความคิดเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือมูลคดี (Subject Matter Jurisdiction)...	52
2.2.5 แนวความคิดเรื่องการขยายเขตอำนาจศาล หรือ The Long Arm Jurisdiction....	57
2.3 แนวความคิด ที่มาและความสำคัญของการทำข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ ระหว่างประเทศ.....	59
2.3.1 แนวความคิดเรื่องการเลือกวิธีการระงับข้อพิพาท (Forum Shopping).....	59
2.3.2 ที่มาและความสำคัญของการทำข้อตกลงเลือกศาล.....	65
2.4 ลักษณะของข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ.....	69
2.4.1 การกำหนดให้ศาลใดศาลหนึ่งมีอำนาจพิจารณาแต่เพียงศาลเดียว (Exclusive Jurisdiction).....	69
2.4.2 การกำหนดศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีโดยไม่ตัดสิทธิคู่สัญญาที่จะดำเนินคดีที่ ศาลอื่น (Non-Exclusive Jurisdiction).....	70

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.5 หลักเกณฑ์การยอมรับบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในความตกลงระหว่างประเทศ.....	71
2.5.1 อนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยความตกลงเลือกศาล ค.ศ. 1965 (Convention on the Choice of Court , done at The Hague, on the 25 th day of November, 1965).....	72
2.5.2 อนุสัญญากรุงบรัสเซลส์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ.1968(Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, done at Brussels, September 27, 1968).....	73
2.5.3 อนุสัญญาลูกาโนว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1988 (Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments, in Civil and Commercial Matters done at Lugano , September 16, 1988)	75
2.6 การบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในประเทศต่าง ๆ.....	75
2.6.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	76
2.6.2 ประเทศอังกฤษ.....	79
2.6.3 ประเทศอื่น ๆ.....	83
บทที่ 3 ความสมบูรณ์และผลผูกพันของข้อตกลงเลือกศาลตามกฎหมายไทย.....	89
3.1 วิวัฒนาการของการยอมรับข้อตกลงเลือกศาลตามกฎหมายไทย.....	90
3.1.1 หลักเกณฑ์การยอมรับข้อตกลงเลือกศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2534	91
3.1.2 ความสมบูรณ์ของข้อตกลงเลือกศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช 2477 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2534	103
3.2 วิเคราะห์ความสมบูรณ์ของข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน	107
3.2.1 แนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.1.1 แนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย (Concept of Sovereignty)	108
3.2.1.2 หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา (Autonomy of Will)	117
3.2.1.3 หลักความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Order)	121
3.2.1.4 กฎเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (The General Principles of Private International Law)	143
3.2.2 ความสมบูรณ์ของข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ ตามกฎหมายไทย.....	152
3.3 ผลผูกพันของข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ.....	157
บทที่ 4 ขอบเขตการบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ	161
4.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบเขตการยอมรับและบังคับใช้ข้อตกลง เลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ	161
4.1.1 หลักเกณฑ์การให้อำนาจศาลเข้าตรวจสอบความไม่เป็นธรรมของข้อตกลง เลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็น ธรรม พุทธศักราช 2540	162
4.1.2 หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาล ต่างประเทศ	174
4.1.3 การนำหลัก forum non conveniens มาคัดค้านศาลตามข้อตกลงเลือกศาล ...	179
4.1.4 การขอให้ศาลจำหน่ายคดีเนื่องจากมีศาลอื่นรับฟ้องไว้แล้วตามหลัก lis alibi penden	193
4.2 ขอบเขตการยอมรับบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลในคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ ของศาลไทย.....	198

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	203
รายการอ้างอิง.....	212
ภาคผนวก.....	222
ภาคผนวก ก. Model Jurisdiction Clause.....	223
ภาคผนวก ข. อนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยความตกลงเลือกศาล ค.ศ. 1965 (Convention on the Choice of Court , done at The Hague, on the 25 th day of November, 1965).....	224
ภาคผนวก ค. อนุสัญญากรุงบรัสเซลส์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ.1968(Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, done at Brussels, September 27, 1968).....	231
ภาคผนวก ง. อนุสัญญาลูกาโนว่าด้วยเขตอำนาจศาลและการบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ ค.ศ. 1988 (Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments, in Civil and Commercial Matters done at Lugano , September 16, 1988).....	256
ประวัติผู้เขียนผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	285